

UTÓSZÓ A MAGYAR PEDAGÓGIA SZÁZADIK ÉVFOLYAMÁHOZ

A kerek számoknak mágikus erejük van. Múltba s jövőbe nézésre készítetnek; emelkedett, filozofikus gondolatokat inspirálnak. A tudós társaságok centenáriumi és millenniumi megemlékezései is bizonyítják, hogy a jubileumi hangulat azokat is megérinti, akik az Akadémia szolgálatába szegődtek.

E kerek számot, a Magyar Pedagógia századik kötetének megjelenését nem lenne hát helyes megemlékezés nélkül hagynunk. Bárhogy is nézzük, nem akármilyen esemény ez egy folyóirat történetében: a világ ma megjelenő tudományos lapjainak csak egy kis töredéke büszkélkedhet ilyen tradícióval. De nincs most helye túl sokat ünneplésnek sem, hiszen megtettük ezt a folyóirat századik születésnapján, 1992-ben. A századik születésnapot az első száz év repertóriumának megjelentetésével köszöntöttük. A repertórium alapjául szolgáló adatbázist időközben kereshető formában az Interneten is elérhetővé tettük.

Hadd kezdjem hát az évfordulós gondolatokat visszatekintéssel. A folyóiratot *Magyar Paedagógia* néven, a Magyar Paedagógiai Társaság lapjaként 1892-ben alapította az akkor 36 éves latin-görög szakos középiskolai tanár, *Csengeri János*. A folyóirat programját legjobban talán beköszöntőjének e mondata fejezi ki:

„A Magyar Paedagógia mindenekelőtt a paedagógiai tudományágak művelését tűzte ki feladatául s az általános érvényű paedagógiai eszméknek kíván orgánuma lenni.”¹

Csengeri szerkesztői munkájának induló egyetemi pályája vetett véget: a kolozsvári, majd a szegedi egyetem klasszika-filológia professzora lett, Szegeden a dékáni és a rektori hivatalt is betöltötte. Régi szép idők, mennyi ösvény kötötte össze a tanítást, a pedagógia gyakorlatát és tudományát az egyetem világával. Szerkesztői munkájától búcsúzó írását, mely egy másik ezredforduló évében jelent meg, a következőképpen zárta:

„Indulj növésnek, kedves csemeténk, s míg gyökereid az első ezredév talajában annak hagyományaitól erősödnék, addig törzsököd és koronád a másik ezredév napfényében fejlődjék s ágaid gazdag termését élvezze mindenki, a ki a művelt Európa színterén hazánkat nagynak és dicsőnek óhajtja.”²

A szerkesztői feladatokat folytató *Négyessy László* a következőképpen értelmezte feladatait:

„Tudom, hogy a társaság hívó szózata hazánk legelső paedagógiai lapjának élére állít, melynek feladata a tudományos paedagógia elvi magaslatáról eszméket közvetíteni, munkásságot kelteni és irányt adni. [...] ... az eddig elért színvonalat nemcsak fenn kell tartanom, hanem a követelmények fokozódásával és az eszközök gyarapodásával arányban, a jól megvetett alapon a lap fejlesztését is tovább folytatnom.”³

¹ Csengeri János (1892): Olvasóinkhoz. *Magyar Paedagógia*, 1. 1. sz. 1–2.

² Csengeri János (1896): Búcsúzóul. *Magyar Paedagógia*, 5. 1. sz. 1–2.

³ Négyessy László (1896): Beköszöntő. *Magyar Paedagógia*, 5. 1. sz. 2–3.

A folyóirat száz kötete nem akármilyen körülmények között jelent meg. Első számait a Monarchia virágzása idején nyomták, a harmincadik évfolyamát már egy sokkal kisebb országban terjesztették, az ötvenedik kötet után pedig csaknem ugyanarra a sorsra jutott, mint amire az elmúlt évszázadban megjelent több ezer pedagógiai orgánium. Szerencsére mégsem így történt. Néhány évfolyama kimaradt ugyan, bevárva így évfolyam-számozásával a század lassan pergő éveit, a százegyedik évfolyamával végül már huszonegyedik századba léphet be.

Százkilenc év száz kötetben: a polcon közel három méternyi könyv-folyam. Nem lehet a kísértő kérdést nem feltenni: ment-é e több tízezernyi oldal által elébb – ha nem is a világ, de legalább az iskola világa? Nem tudjuk, nincs módszer, mellyel egy folyóirat gyakorlati haszna mérhető lenne. Jó lenne hinni abban, hogy ha nem is közvetlenül, de legalább jobb korszakaiban folyóiratunk a pedagógiai gondolkodás művelésén keresztül hatott. Talán a pedagógia kutatóinak írásai inspirálták azokat, akik napról napra, a szó szoros értelmében iskolát teremtenek. De „hazánk legelső lapjának” többet, sokkal többet kellene tennie.

Az előre tekintéssel folytatva, milyen feladatokat kellene a következő évekre magunk elé tűzni? Lehet a célokat pontosabban megfogalmazni, mint ahogy az alapítók tették? Lehet-e, kell-e valamit hozzátenni ahhoz, amit a hajdani szerkesztők a majdaniakra hagytak? Nem nagyon. Értelmezni lehet, folytatni kell. Jó *Csengeri János* sorait olvasva arra gondolni, hogy amikor a folyóirat szerkesztését a nemzetközi normákhoz igazítjuk, a színvonalat európai mércével szándékozunk mérni, nemcsak a jelen sürgető kihívásainak próbálunk megfelelni, hanem egyben évszázados hagyomány követünk. Meg kell fontolnunk, milyen formában jelenik meg ma „a követelmények fokozódása” és milyen lehetőséget kínál „az eszközök gyarapodása”. Hogyan kell ma „irányt szabni”?

Mint az Akadémia folyóiratának, a Magyar Pedagógiának elsősorban a tudományos közösség érdekeit, a neveléstudományi kutatás ügyét kell szolgálnia. A folyóiratot a nemzetközi tudományos folyóirat-kiadás normái szerint működtetjük, ezzel elérjük, lehetővé tesszük, hogy magyar nyelven is megjelenhessenek európai színvonalú írások. A bírálati rendszer keretében nagyjából ugyanabból a körből kerülnek ki a tanulmányok szerzői és bírálói. A bírálók feladata a közlemények kritikai értékelése, fogyatékoságaik kimutatása. Ez a kritikai értékelés alapján működő szelekció elvezethet a minőség javulásához, így a folyóirat az evolúciós folyamat ágense lehet.

A Magyar Pedagógia alapvető feladata a kutatási eredmények publikálása. A „publikálás” szó eredeti értelmében nyilvánosságra hozatalt jelent, és a folyóirat akkor teljesíti jól feladatát, ha a tudományos eredményeket a lehető legszélesebb körben hozzáférhetővé teszi. Ezért továbbra is erőfeszítéseket kell tennünk azért, hogy megjelent cikkek adatai minél több adatbázisba, referáló folyóiratba bekerüljenek.

Ugyanebből a megfontolásból megkezdjük a Magyar Pedagógiában megjelent cikkek teljes szövegének felvitelét az Internetre. A tanulmányok angol nyelvű összefoglalói már 1997 óta megtalálhatók a világhálón. Most érkezett az ideje annak, hogy a teljes szövegek is a nyomtatott változattal megegyező formában elérhetőek legyenek s így állandóan rendelkezésre álló, kereshető tudásbázist kínáljunk.

A tudományos közlemények hatásának legfontosabb mutatója a rájuk való hivatkozások száma. A folyóirat szerzőit és olvasóit egyaránt szeretnénk segíteni azzal, hogy elkészítjük a Magyar Pedagógiában megjelent munkákra hivatkozó cikkek jegyzékét.

Valószínűleg az előttünk álló évszázad nem lesz kevésbé mozgalmas, mint amit éppen magunk mögött hagytunk. De talán reménykedhetünk abban, hogy másféle izgalmakat, kevésbé drámai változásokat hoz, és jobban kedvez az olyan tudományos alkotómunka zavartalanságának, melynek eredményeit a Magyar Pedagógia is közvetíteni szándékozik. Ha jól értelmezem a jelenlegi tendenciákat, a jövőben tovább növekszik az emberrel, a társadalommal, a megismeréssel foglalkozó tudományok súlya. Ha a tudás a társadalmi-gazdasági folyamatok meghatározó tényezőjévé válik, mint ahogy az már ma is tapasztalható, az oktatás és nevelés szerepe ismét felértékelődik, legalább olyan mértékben, mint ahogyan a folyóirat alapítását megelőző években, az ipari forradalom korszakában történt. A következő években sokféle változáshoz kell a tudományos kutatásnak és a folyóirat-kiadásnak alkalmazkodnia, de maga az a tény, hogy a századik kötetet zárhatjuk le, okot ad arra, hogy optimistán tekintsünk a következő évszázad elé.

Csapó Benő
főszerkesztő